

Miquel Berga
Eileen.
Retrat d'un matrimoni

MIQUEL BERGA

Eileen

Retrat d'un matrimoni

Premi Joanot Martorell

Edicions 62

Barcelona

Aquesta obra ha estat guardonada amb el XLVII Premi Joanot Martorell de narrativa 2025, convocat per l'Ajuntament de Gandia i atorgat per un jurat compost per Xavier Aliaga, Pilar Beltran, Martí Domínguez i Valèria Gaillard.

© Miquel Berga, 2025

*La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.*

*En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agrai'm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.*

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

Primera edició: novembre del 2025

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Grup62
DIPÒSIT LEGAL: B. 17.979-2025
ISBN: 978-84-297-8314-8

L'Eric va notar l'impuls d'ajuntar-se amb l'Eileen al primer moment. Quan la va veure entrar a la festa en aquell apartament de Hampstead, a Londres, la seva mirada va travessar la sala, atret per la llum que acabava d'aparèixer. «L'emoció que a vegades t'atrapa quan notes la cara d'una noia a l'altra banda de la sala». Alguna cosa així escriuria l'Eric anys més tard per descriure l'efecte de les imatges poètiques de Yeats. Les habitacions de l'estança no eren res de l'altre món malgrat que el barri era de gent rica: poc endreçades, amb un toc lleuger de bohèmia. Aquell vespre hi regnava, potser, l'exaltació que els dies gloriosos de juliol provoquen en els anglesos. Tampoc tenien res de romàntic, tot i ser tan properes a la casa on el jove, el delicat, John Keats havia escrit la seva oda a un rossinyol també un dia assolellat de juliol cent setze anys enrere. L'Eric treballava a la llibreria de sota i amb la seva amiga Rosalind havien llogat habitacions al mateix edifici.

Va ser la Rosalind que va tenir la idea de convidar la seva amiga que, com ella, estudiava psicologia a la Uni-

versitat de Londres. Per això, l'Eileen va entrar a la sala un dia de juliol de 1935. Portava l'ampolla reglamentària de vi ben embolicada, el passaport d'entrada que servia per trencar el gel i per assegurar-se la beguda si els amfitrions feien curt. A tots els agradava beure. Estaven en aquella frontera dels trenta anys (l'Eric ja n'havia fet trenta-un), quan el consum d'alcohol ja no és cap novetat i ha agafat un inquietant aire melangiós de comiat dels anys salvatges de la primera joventut. Una dona de sang irlandesa com l'Eileen no podia fallar en els rituals de la beguda sostinguda. Van beure i riure i xerrar animadament. La noia era descarada i divertida, però articulada i amb sòlida formació acadèmica. Se li notava el punt d'esbojarrada rebel·lia tan característic dels irlandesos... quan van per la cinquena ronda. I aquell noi llarguerut, d'ulls blaus i penetrants, que deia que era escriptor, tenia la seva gràcia. I va ser prou cavallerós per acompanyar-la fins a la parada del metro tan bon punt es va donar la festa per acabada. Quan va tornar a casa, estava emmurriat, content. Amb l'eufòria, se li va escapar de dir a la seva companya de pis: «Saps què? Aquesta teva amiga és el tipus de noia amb qui m'encantaria casar-m'hi!». Tot era incert, però s'havia creat alguna cosa nova i el món havia canviat. S'havien ajuntat dues palpitations per primera vegada. Al cap de l'Eric hi ressonava un ball de noms: Eileen i Eric, Eric i Eileen. Eric, un nom tan corrent, però en canvi l'enriolada noia dels ulls lluminosos tenia un nom irresistible: Eileen!

Aquells dies, Wystan Auden, el poeta de moda, havia acabat una de les seves cançonetes, les que feia per curar-se de la temptació de la transcendència. A la darrera estrofa de la que feia dotze hi deia la mena de coses que, en ficar-se al llit, a l'Eric li feien rodar el cap. Semblaven ridícules, però el vi les feia acceptables, i aquella nit al cap no hi tenia ombres de pèrdua, només exaltació i expectatives. Algú a la llibreria li havia insinuat que l'Auden era homosexual, però avui l'Eric el sentia fraternal i se sumava a la cançó, sobretot en aquella darrera estrofa: «Quan arribi, vindrà de manera inesperada? / Just quan m'estigui burxant el nas? / Trucarà a la meva porta de matinada? / O a l'autobús em demanarà pas? / Vindrà tal com ve un canvi de temps? / Serà cordial la seva salutació? / Canviarà la meva vida completament? / Oh, digueu-me la veritat sobre l'amor». Bona nit, Eileen.

Em feia mandra, la veritat: anar de Greenwich a Hampstead, el barri de rics que van d'intel·lectuals desmenjats. Què t'haig de dir, Nora, tu ja m'entens, però la Rosalind hi va insistir: que ens calia un canvi d'aires, que un vespre de juliol sense pluja s'ha d'aprofitar, que el seu company de pis era un tipus estranyot però interessant. Un escriptor, noia, ai quina por. Que no, que no és un pesat ni un tibat, només rarot i llarg com un sant Pau i això i allò... Total, que cap a Hampstead amb l'ampolla de rosat ben agafada per si de cas i, mal m'està dir-ho, una miqueta empolvorada, només un toc, eh, a les galtes.

I, doncs sí, déu-n'hi-do el que vam beure: a mi em va agafar la xerrera i les ganes de ser impertinent. Res d'estrany, però el llarg aguantava i no em podia treure del damunt aquells ulls blaus que feien goig. Ara, aquell paio es posava vehement amb les protestes populars d'aquests dies contra la burocràcia per acollir-se als ajuts per l'atur. Deia que tornariem a veure una altra vaga general aquest mateix any, que estava per caure i que tant de bo fos abans de les eleccions de novembre, que si no

tindriem en Baldwin de primer ministre una altra temporada i que ja n'hi havia prou de conservadors al govern i que acabariem amb més imperialisme com el del feixista italià que havia envaït Abissínia perquè sí. L'imperialisme, sobretot el nostre, el posava a cent. A bodes em convides, li deia jo, que vinc de família irlandesa per totes bandes. No saps que bé que s'està quan et treus un anglès del damunt! S'ho va prendre com un acudit sexual, vull dir que em va entendre. Aquestes coses, vull dir la política i les brometes sexuals, l'excitaven, noia. A mi ja m'estava bé, preferia mil vegades aquests temes que no pas que em fotés el rotllo de les seves novel·les, que d'això se'n va estar, tot sigui dit. No deu ser ruc, no. Llarg i desgavellat i fumant com un carreter (poc curós amb la cendra!), però jo ja fa un temps que no filo prim, que ja comencem a tenir una edat, Nora, que la vida no és la de l'institut, que Oxford s'ha acabat i que Londres és el mercat més gran del món i alguna cosa ens hauria de caure un dia o altre.

O sigui, que em va semblar molt bé que em volgués acompanyar fins a la parada del metro i que a l'últim moment em digués que li agradaria tornar-me a veure. Li vaig deixar anar un d'aquells meus «per què no?» que ho situen tot en zona enigmàtica, però em sembla que el llarg va entendre bé el missatge i es va sentir encoratjat. Ves a saber. Em fa gràcia que un xicot tan esprimatxat i eixut de cara vagi pel món amb aquest nom de viking. Es diu Eric, pobre. Què hi farem? El món és ple d'incongruències, però els ulls blaus d'aquest viking

són penetrants i acollidors. Vaig arribar a casa força esgotada i, diguem-ho clar, força borratxa. Segur que tu et portes més bé.

Ja em passaràs les últimes novetats de la teva banda... si n'hi ha.

P.S.

Es veu que per als seus llibres (no n'he llegit cap), utilitza un pseudònim. Poc es pot imaginar que tu per mi ets la Fox i jo per tu la Pig. Una guineu i una porca. Pobre noi, segur que aquests que van passar per Eton només han llegit faules d'animals en llatí. Guineus i porques? No el veig un escriptor capaç d'escriure un llibre amb porcs de protagonistes, la veritat. Callem, que marxarà corrents. Nosaltres també n'hi posarem un, de pseudònim, però més fi: li direm el Llarg. Almenys entre tu i jo.

Quan l'Eric coneix l'Eileen fa un parell d'anys que ha adoptat aquell *nom de plume* tan corrent, George Orwell. El nom, del patró d'Anglaterra, i el cognom, el d'un riuet sense història de les terres planes del comtat de Suffolk. Ho va fer per a la publicació del seu primer llibre, el 9 de gener de 1933. El llibre: *Sense ni cinc a París i Londres*, un relat de les seves experiències entre les capes més marginals de les dues metròpolis, una indagació peculiar escrita des de la bohèmia i la consciència social, per un jove a la recerca d'un estil literari propi. Tenia trenta anys, l'inici de la seva carrera d'escriptor. Les inquietuds de l'Eric i les seves experiències formatives es projectaven, ara, en una vocació decidida per la literatura. El pseudònim era, però, un mecanisme de defensa, una cautela per dissimular un hipotètic fracàs que —amb el seu caràcter— ell donava com a molt probable. També era una manera d'amagar la seva identitat davant dels pares, que difícilment aprovarien aquesta sortida professional i encara menys la temàtica d'un llibre tan allunyat de la classe social de la família. L'Eric en deia «la

baixa classe mitjana alta». Gradualment, l'ús del pseudònim va resultar un ajut inesperat en els seus llibres de base autobiogràfica, perquè li permetrien un hàbil joc de desdoblament entre el personatge real i la veu narrativa.

Després d'estudiar, becat, a l'elitista escola d'Eton, l'Eric no seguiria el recte camí que portava a Oxford o Cambridge. Sorprenentment, es va embarcar en una aventura ben poc convencional per als *alumni* d'una institució que ha estat bressol de tants primers ministres del Regne Unit. Com el seu pare, funcionari de la corona a l'Índia, ell també va posar la mirada als límits de l'imperi: es va allistar al servei de la Policia Imperial de Birmanïa. Potser l'explicació més plausible per entendre aquesta decisió rau en el fet que aquells nois que van ser massa joves per poder participar en la Primera Guerra Mundial patien un dèficit d'experiència davant els germans grans. Arrossegaven una mena de complex d'inferioritat per no haver passat aquell enorme test de coratge. Orwell mateix ho va resumir, anys més tard, amb aquestes paraules: «Et senties poc home per no haver viscut aquella experiència». Segui com sigui, l'adolescent acabava de conformar una primera decisió que ara podem veure com a premonitòria de dos components de la seva personalitat: el gust per l'aventura i la tendència d'anar a contracorrent.

Amb aquells cinc anys a les entranyes de l'imperi, en va tenir prou per avergonyir-se d'haver esdevingut un instrument de l'exploació colonial. En tornar a Angla-

terra, el 1927, tenia plena consciència del «pes immens d'una culpa que havia d'expiar». Això explica la lluita íntima per superar els estigmes que li deixen els anys d'adolescència i primera joventut: haver estudiat al col·legi classista d'Eton i haver treballat cinc anys al servei de l'imperialisme britànic. La voluntat de desprendre's d'aquests pecats originals és l'origen dels tres viatges expiatoris que el porten als graons més baixos de l'escala social: als barris marginals de París i Londres, a les cases dels miners del nord industrial d'Anglaterra i, al final, al front d'Aragó per lluitar al costat dels milicians del POUM contra l'exèrcit de Franco. Aquests exercicis d'exploració social i de fraternitat amb les classes baixes de la societat acaben de donar forma i sentit tant a la seva ideologia política com a la seva carrera d'escriptor i cristal·litzen en dues novel·les que li procuren fama universal: *La rebel·lió dels animals* (1945) i *Mil nou-cents vuitanta-quatre* (1949).

De moment, però, si ha de fer balanç professional, ja pot posar actius damunt la taula: *Dies a Birmània* (1934), una novel·la amarga on denuncia la hipocresia i l'embrutiment moral que presideixen les tibants relacions entre anglesos i birmans en el marc de l'imperialisme britànic. La crítica a l'imperialisme és constant a la seva obra. Deu anys més tard, en els mesos anteriors a la independència de l'Índia, encara escriu articles al *Tribune* amb afirmacions com aquestes: «Per fer-te una idea de la relació entre Anglaterra i l'Índia, només cal observar que la renda per càpita anual a Anglaterra són

80 lliures i a l'Índia no arriba a 7 lliures. Un treballador hindú té les cames més primes que els braços d'un anglès. No és degut a cap tret racial, és simple conseqüència de la fam... Aquest sistema que ens permet viure amb cert confort es basa a mig matar de fam cent milions d'hindús». La dificultat d'acabar amb aquesta situació perversa és que, diu Orwell, Anglaterra s'hauria de conformar a ser una petita illa sense importància on tots haurien de treballar molt dur i sobreviure a base de sardines i patates.

També són actius per a la seva incipient carrera literària dues novel·les que es publiquen en anys consecutius: *La filla del clergue* (1935) i *Que no mori l'aspidistra* (1936). Orwell recorre a la tècnica de la novel·la realista amb alguns tocs experimentals à la James Joyce per presentar alguns dels mals inherents a la societat contemporània. En totes, el protagonista és sempre un rebel fracassat que s'ha d'acomodar, si us plau per força, a les pressions del conformisme social. I en totes l'autor hi detecta insuficiència artística o fracàs total. És el seu temperament, però en tres anys, quatre llibres. No és poca cosa. El seu projecte literari va agafant densitat. I en la seva vida personal hi apareix un objectiu clar: vol casar-se amb l'Eileen.